

A „PEN-KLUB“ KÖRÜL

A Jobboldali sajtó jelenti, hogy „a nemzeti irodalom vezérei megszakították az összeköttetést a Pen-Klubbal“. Ennek a férfias lépésnek mozgató rugója a következő deliktum: *Kosztolányi Dezső*, a magyar Pen-Klub elnöke, az ősszel Londonban járt s Rothermere lordtól ezer fontot kapott arra a célra, hogy jutalmazza vele, egészben vagy részben, az esztendő magyar irodalmi termésének legjavát, valamilyen dolgozatot, mely „szólhat akár a madarakról is“, — csak irodalmi értéke fontos, szerzője lehet akárki. A Pen-Klub elnöksége ezt a díjat két részre osztotta, s első felét Krúdy Gyula és Móricz Zsigmond között darabolta fel, meg is jelölve a könyveket, amelyeket a két író munkái sorából kiemelve jutalmazásra érdemesnek tartott. A választás ellen nehéz kifogást emelni, egyrészt, mert az 1931-es esztendő magyar irodalmi termése sajnálatosan szűkös, s aztán a jutalmazottak személye miatt is: *Krúdy Gyula* legkülönb íróművészeink egyike, s *Móricz Zsigmond* éleslátásához lehet kritikával szólni, de mindenkor el kell ismerni, hogy valóságos természeti tüneménye irodalmunknak, akít megítélni igen, de megkerülni és negligálni nem lehet. S különben is, valljuk be őszintén: az 1931-es könyvpiacra se fiatal, sem öreg, sem jobb-, sem baloldali írónak nem jelent meg olyan jelentékeny munkája, melyhez odamérve kifogásolni lehetne a Pen-Klub választmányának döntését. Az ítélet így irodalmi körökben általános megnyugvást keltett.

A „nemzeti irodalom vezérei“ azonban, akik az élő irodalom körein kívül élnek, abban a félmjelzett, hivatalos és egyedül üdvözítő szférában, ahonnan ukázszerűen ítélnék inkább el, mint meg, tíz és egynéhány esztendeje mindenféle irodalmat, mely nem hivatalos, sérelemnek érezték, hogy a Pen-Klub választmánya olyan írónak adta ki a díjat, akiknek, szerintük „*tulságosan sok közül nincsen azokhoz az eszmékhez, melyeket Rothermere lord képvisel*“, s ezért *Herczeg Ferenc* levelet intézett az igazgatósághoz, melyben bejelenti, hogy „*nagy elfogultsága miatt nem vehet többé részt a Pen-Klub vezetésében s ezért nem vállalhatja a felelősséget az igazgatóság határozataiért*“. Ez tiszta beszéd; hasonló értelemben nyilatkozott *Pekár Gyula*, *Csathó Kálmán* és *Császár Elemér* is. A jobboldali sajtó ebből az alkalomból kifejezést ad annak a reménységének, hogy ilyen körülmények között elmarad most tavasszal az összes Pen-Klubok Budapesten tervezett nemzetközi kongresszusa is, mert „*a hivatalos Magyarország meg fogja fontolni, hogy támogasson-e olyan irodalmi alakulást, melytől a nemzeti irodalom kitűnőségei távol tartják magukat?*“

Egy évtized tapasztalatai alapján nyugodtan jóslhatjuk, hogy a „hivatalos Magyarország valóban meg fogja fontolni“, s nem kell látnoknak lenni hozzá megjövendőlni, hogy a tavaszra tervezett nemzetközi Pen-Klub-kongresszust ilyen körülmények között aligha tartják majd meg Budapesten. Nincs kétségünk iránta, hogy a „hivatalos Magyarország“ óvakodni fog *Herczeg*, *Pekár*, *Csathó* és *Császár* szemben *Galsworthy*, *Capek*, *Fulda* vagy *Thomas Mann* jelenléte mellett dönteni. Utóbbiak sokkal kevésbé kívánatosak a hivatalos Budapesten, mint *Csathó* vagy *Császár*, hogy *Pekárról* ne is beszéljünk. *Herczeg* persze külön hatalmasság, exterritoriális előjogokkal, akinek óhaja a hivatalos irodalom berkeiben pecsétetes miniszteri rendeletszámba megy. Függetlenül attól, hogy igazán tulás lenne ebből az alkalomból a „nemzeti irodalom e vezéreinek“ irodalmi jelentőségével foglalkozni s tekintet nélkül arra, hogy *Móricz Zsigmond* és *Krúdy Gyula* vannak-e olyan kötésű írók, mint *Pekár* vagy *Csathó*, hogy *Császár*ról ne is beszéljünk, s mert egyáltalán céltalan, írók értékét egymáson felmérni, maradjunk a tényeknél, s abból az alkalomból, hogy a nemzeti irodalom vezérei megszakították az összeköttetést a Pen-Klubbal, vizsgáljuk e neves urak eljárását, függetlenül a személyi vonatkozásoktól, egyszerűen csak a magyar irodalom érdekeinek szempontjából. Hogy *Móricz Zsigmond* s *Krúdy Gyula* valóban magyar írók-e, ennek a kérdésnek eldöntésére a magunk részéről egy csepp tintát nem áldozhatunk. Hogy a *Rothermere lord* képviselte eszmék értelmében azok-e, azt mondják meg ők maguk. Számunkra egyedül csak az fontos, hogy a Pen-Klub nemzetközi kongresszusát a „hivatalos Magyarország“ elgáncsolhatja most tavasszal itt Budapesten: de az aztán fontos, s úgy egészen egyetlen szó nélkül nem is leszünk hajlandók elmenni mellette, ha bekövetkezik. Bármennyire átérzük is jelentőségét annak, hogy milyen rendkívül súlyos és nagyhorderejű például *Pekár* véleménye *Móricz*ról, nem vagyunk hajlandók belenyugodni, hogy megint egyszer nemzetközi botrány ódiuma háruljon egy reak-

ciós kisebbség világnézeti terrorjának jóvoltából arra a magyar irodalomra, sőt arra a Magyarországra, mely világnézetében se irodalmilag, se politikailag, már régen nem azonosítja magát azokkal, akik „nemzeti“ alapon hivatalból és szakmányba képviselik kifelé. Tudjuk, hogy ez nyílt hazaárulás, mert nem szeretni *Pekárt*, de olvasni *Krúdyt* e körök megítélésében egyértelmű *Trianon* elárulásával; hogy miért, ez csak a laikus előtt titok, de orvosi szempontból a megoldható lélektani rejtélyek közé tartozik. Mindezt tíz éve fujjuk már, mindenféle hangszeren; nem unják? Ők, úgy látszik, nem, — s nekünk nem adnak módot rá, hogy unjuk. Mert mi valóban nem kételkedünk abban, hogy *Herczeg*, *Pekár*, *Csathó* és *Császár* kilépésének súlyos ténye, megfontolásra tudja bírni a Pen-Klub kongresszusával szemben a hivatalos Magyarországot, s nem kételkedünk abban sem, hogy ilyen körülmények között a budapesti gyűlés elmarad. Mi nem becsüljük le a nemzeti irodalom vezéreinek befolyását a hivatalos körökre, s el tudjuk képzelni, fel tudjuk tételezni, hogy azért, mert *Pekár* nem

tartja jó magyar embernek *Móriczot*, az egész európai irodalom képviselőit finoman eltáncsolják majd Budapestről, mikor, egyszer életükben, ide akarnak jönni. Valóban fontosabb, hogy *Császár*nak egy vélt, bár nehezen kimutatható sérelemért elégtétel adasson, mint az, hogy Európa szellemi elitje itt időzön Budapesten.

Mi tudjuk, mert számtalanszor bebizonyították, hogy a nemzeti irodalom vezéreinek a magyar irodalom vitális érdekeinél fontosabb, hogy személyi sérelmeket minden rendelkezésükre álló hivatalos eszközzel megtoroljanak. Ez történt most is. Miután azonban egy emberöltőben egyszeri alkalom, hogy a világ legkülönb koponyáinak figyelmét ügyünkre tereljük, ne vegyék rossznéven, ha most az egyszer nem egyezhetünk egészen szó nélkül bele, hogy a „nemzeti irodalmat“ összetévesszék a magyar irodalommal, *Pekárt* *Thomas Mannal*, s a *Kisfaludy Társaságot* a Pen-Klubbal. Csak most az egyszer nem, Előbb tartsák meg a kongresszust, ez a fontosabb, s ehhez ragaszkodunk. Aztán beléphetnek, kiléphetnek, ahogy jólesik s ahogy eddig is tették. S ítélnétek holtak és főként az elevenek felett. S osztogathatnak egymásnak láncot és korszort. De előbb a kongresszust, urak. Mi rendkívül fontosnak tartjuk, hogy *Herczeg*, *Pekár*, *Csathó* és *Császár* hova lépnek be és ki, — de nem egyezhetünk bele, hogy *Pekár* és *Csathó* kedvéért egész Európa minket csodáljon. Talán ez is szempont, Bár lehet, hogy nekik nem.

Márai Sándor